

Ayn RAND

# Izvorul

*Roman*

Volumul II

*Traducere din engleză de Radu Săndulescu*

PARTEA A TREIA. Gail Wynand ..... 5

PARTEA A PATRA. Howard Roark ..... 175

### Gail Wynand

#### 1.

Gail Wynand își puse pistolul la tâmplă.

Simți apăsarea cercului de metal pe pielea sa – și nimic altceva. Ar fi putut ține o țeavă de plumb sau o bijuterie; era doar un mic cerculeț fără semnificație. „O să mor”, spuse cu voce tare și căscă.

Nu simțea nici ușurare, nici disperare, nici frică. Momentul sfârșitului său nu îi va conferi nici măcar demnitatea seriozității. Era un moment anonim; cu câteva minute în urmă, ținuse în aceeași mână o periută de dinți; acum ținea un pistol, cu aceeași neglijentă indiferență.

Nu așa se moare, își spuse. Trebuie să simți o mare bucurie sau o sănătoasă groază. Trebuie să dai onorul propriului tău sfârșit. Dacă simt un spasm de groază, apăs pe trăgaci. Nu simți nimic.

Dădu din umeri și lăsă jos pistolul. Bătu de câteva ori cu el în palma mâinii stângi. Lumea vorbește întotdeauna de o moarte neagră sau de o moarte roșie, își spuse; a ta, Gail Wynand, va fi o moarte cenușie. De ce oare n-a mai spus nimeni până acum că asta constituie oroarea fundamentală? Fără țipete, implorări sau convulsii. Nu indiferența unui gol curat, dezinfectat de focul vreunui dezastru uriaș. Dar chestia asta – o oroare murdară, care nu e în stare nici măcar să înspăimânte. N-o poți face în felul acesta, își spuse, zâmbind rece; ar fi de un enorm prost-gust.

Se duse către peretele dormitorului său. Reședința lui era construită deasupra etajului 75 al unui hotel rezidențial pe care îl deținea, în centrul Manhattanului; sub el putea vedea întreg orașul. Dormitorul era o colivie de sticlă pe acoperișul reședinței, pereții și tavanul fiind făcuți din straturi enorme de sticlă. Existau perdele din velur de un albastru prăfos, care puteau fi trase de-a lungul pereților și închideau camera atunci când dorea; nu era nimic care să acopere tavanul. Întins în pat, putea studia stelele de deasupra capului sau vedea sclipirile fulgerului, ori privi ploaia care se izbea în apariții furioase, strălucitoare în aerul de deasupra sa, pe fundalul nevăzutei protecții. Îi plăcea să stingă luminile și să dea la o parte toate perdelele atunci când era în pat cu o femeie.

— Ne împerechem în văzul a șase milioane de oameni, obișnuia el să-i spună.

Acum era singur. Perdelele erau date la o parte. Privea orașul. Era târziu, iar abundența de lumini de sub el începea să descrească. Își spuse că nu-l deranja faptul că va trebui să privească orașul încă mulți alți ani de-acum înainte și nu-l deranja dacă nu-l va mai vedea niciodată.

Se sprijini de perete și simți sticla rece prin mătasea subțire, închisă la culoare a pijamalei lui. Pe buzunarul de la piept era brodată cu alb o monogramă, reprodușă după scrisul lui de mână, exact așa cum semna cu inițialele lui cu o singură mișcare imperială.

Lumea spunea că cea mai mare înșelăciune a lui Gail Wynand, printre multe altele, era felul în care arăta. Părea a fi produsul final decadent, ultrafinisat al unei lungi ascendențe de educație deosebită, iar toată lumea știa că el provenea din mahalale. Era înalt, prea subțire pentru frumusețe fizică, ca și cum toată carnea și toți mușchii lui fuseseră duși în altă parte. Nu avea nevoie să stea drept spre a transmite o impresie de duritate. Asemenea unei bucăți de oțel scump, el se îndoia, se turtea și îi făcea pe oameni

conștiință, nu de atitudinea sa, ci de resortul feroce care îl putea întinde în orice moment. Această sugestie îi era suficientă; rareori stătea complet drept; se tolănea. Sub orice haine purta, avea un aer de desăvârșită eleganță.

Chipul lui nu aparținea civilizației moderne, ci Romei antice; chipul unui veșnic patrician. Părul lui, înspicat cu fire albe, era dat în mod lin spre spate de pe o frunte înaltă. Pielea sa era întinsă de oasele ascuțite ale feței sale; avea gura lungă și fină; ochii lui, sub sprâncene înclinate, erau de un albastru spălăcit și fotografiau ca două ovale albe, sardonice. Un artist îi propusese să îi fie model pentru un tablou cu Mefistofel; Wynand răsese, refuzând, iar artistul privi cu tristețe, pentru că râsul îi făcea chipul perfect pentru scopul său.

Se lipi neglijent de peretele de sticlă al dormitorului său, cu pistolul în mână. Azi, își spuse; ce era azi? S-a întâmplat ceva care să mă ajute acum și să dea semnificație acestui moment?

Ziua de azi fusese asemenea multor alte zile din urmă, ale căror trăsături particulare erau greu de recunoscut. Avea 51 de ani, și era mijlocul lunii octombrie a anului 1932; era sigur doar de asta; restul implica un efort de memorie.

Se sculase și se îmbrăcase la ora șase în dimineața aceasta; nu dormise niciodată mai mult de patru ore în întreaga sa viață de adult. Coborâse în sufragerie, unde i se servi micul dejun. Reședința sa, o structură de mici dimensiuni, se afla la marginea unui acoperiș de mari dimensiuni transformat în grădină. Camerele constituiau o realizare artistică de excepție; simplitatea și frumusețea lor nu ar fi produs exclamații admirative dacă această casă ar fi aparținut altcuiva; dar lumea devenea mută atunci când se gândea că aceasta era casa editorului ziarului *Banner* de New York, cel mai trivial ziar din țară.

După micul dejun se duse în biroul său. Pe masa lui se găsea un vraf cu toate ziarele importante, cărți și reviste primite în dimineața aceea din întreaga țară. Lucra singuratic la biroul lui

vreme de trei ore, citind și făcând scurte adnotări cu un creion albastru cu mină groasă pe paginile tipărite. Adnotările semănau cu stenografia unui spion; nu le putea descifra nimeni, cu excepția secretarei uscate, de vârstă mijlocie, care intra în biroul lui Wynand atunci când acesta ieșea. Nu îi auzise glasul în cinci ani de zile, dar între ei nu era nevoie de comunicare. Atunci când el se întorcea seara la biroul lui, secretara și vraful dispăruseră; pe masă el găsea pagini frumos tipărite care conțineau lucrurile pe care el dorise să le consemneze în urma activității lui de dimineață.

La ora zece sosea la Clădirea Banner, o structură simplă, murdară, situată într-un cartier fără distincție din sudul Manhattan-ului. În timp se pășea pe holurile strâmte ale clădirii, angajații cu care se întâlnea îi urau „bună dimineață”. Salutul era corect, iar el răspundea curtenitor; dar trecerea sa avea efectul unei raze a morții care oprea motorul organismelor vii.

Printre multele reguli dure impuse salariaților tuturor întreprinderilor Wynand, cea mai dură era cea care solicita ca nimeni să nu să întrerupă din muncă dacă dl Wynand intra în încăpere sau dacă observa intrarea lui.

În această dimineață, în biroul lui de la firmă, el parcurse șpalturile editorialelor din ediția de duminică a lui *Banner*. Tăie cu linii albastre spațiile pe care le dorea eliminate. Nu semnă cu inițialele lui; toată lumea știa că doar Gail Wynand putea face acel gen de tăieturi albastre, linii ce păreau a-i smulge din existență pe autorii din exemplarul de ziar.

Termină șpalturile, apoi ceru să i se facă legătura cu editorul de la Wynand *Herald*, în Springville, Kansas. Atunci când telefona în provinciile sale, numele lui Wynand nu era niciodată anunțat victimei. El avea pretenția ca glasul lui să fie cunoscut de către fiecare cetățean important al imperiului său.

— Bună dimineață, Cummings, rosti el atunci când editorul răspunse.

— Dumnezeu! icni editorul. Nu cumva sunteți...

Sunt, zise Wynand. Ascultă, Cummings. Dacă mai văd încă o dată o tâmpenie ca balivernele de ieri despre Ultimul Trandafir al Verii, te poți duce înapoi la liceul *Bugle*.

— Da, dle Wynand.

Wynand închise. Ceru să i se facă legătura cu un eminent senator din Washington.

— Bună dimineața, domnule senator, spuse el atunci când acesta veni la aparat după vreo două minute. E foarte amabil din partea dumneavoastră că ați răspuns acestui apel. Apreciez acest lucru. Nu vreau să vă răpesc din timp. Dar am considerat că vă datorez expresia celei mai adânci recunoștințe. V-am sunat spre a vă mulțumi pentru efortul dumneavoastră în aprobarea Legii Hayes-Langston.

— Dar... dle Wynand! – vocea senatorului părea agitată. E foarte amabil din partea dumneavoastră, dar... Legea nu a fost aprobată.

— Oh, așa este. E greșeala mea. Va fi aprobată mâine.

La ora 11.30 în dimineața aceea fusese programată o întrunire a consiliului directorilor Wynand Enterprises, Inc. Acestea erau compuse din 22 de ziare, șapte reviste, trei agenții de știri și două jurnale de actualități. Wynand deținea 75% din acțiuni. Directorii nu erau siguri de funcțiile sau scopul lor. Wynand dăduse instrucțiuni ca întrunirile consiliului să înceapă întotdeauna la timp, indiferent dacă el era prezent sau nu. Astăzi pătrunse în camera de consiliu la 12.25. Un distins domn în vârstă ținea un discurs. Directorilor nu li se permitea să se oprească sau să remarce prezența lui Wynand. Acesta se îndreptă către scaunul gol aflat în capul lungii mese de mahon și se așează. Nimeni nu se întoarse către el; era ca și cum scaunul ar fi fost ocupat de o fantomă a cărei existență nu îndrăzneau s-o admită. Ascultă în tăcere timp de 15 minute. Se ridică în picioare la jumătatea unei propoziții și părăsi încăperea așa cum intrase.

În biroul său de la firmă, pe o masă amplă erau întinse hărțile Stoneridge, noua sa afacere imobiliară, și petrecu jumătate de oră discutând despre ea cu doi dintre agenții lui. Cumpărase o întinsă suprafață de teren pe Long Island, care urma să fie transformată în Stoneridge Development, o nouă comunitate de proprietari de mici căsuțe, în care fiecare bordură, stradă și casă urmau să fie construite de către Gail Wynand. Puținele persoane care erau la curent cu activitățile sale imobiliare îi spusese că era nebun. Era un an în care nimeni nu se gândea să construiască. Dar Gail Wynand își făcuse averea pe baza unor decizii pe care lumea le socotea nebunești.

Nu fusese ales arhitectul care să proiecteze Stoneridge. Știrea despre proiect fusese picurată în lihnita profesiei. Timp de săptămâni Wynand refuzase să citească scrisori sau să răspundă la apelurile telefonice ale celor mai buni arhitecți din țară și ale prietenilor lor. Refuză încă o dată, atunci când, la sfârșitul conferinței sale, secretara îl informă că dl Ralston Holcombe solicita la modul cel mai urgent două minute din timpul său la telefon.

Când pleacă agenții, Wynand apăsă un buton de pe biroul lui, chemându-l pe Alvah Scarret. Acesta intră înăuntru, zâmbind fericit. Răspundea întotdeauna la acea sonerie cu nerăbdarea flatată a unui comisionar.

— Alvah, ce naiba e *Gallant Gallstone*?<sup>1</sup>

Scarret râse:

— Oh, asta? E titlul unui roman. De Lois Cook.

— Ce fel de roman?

— Oh, doar o grămadă de tâmpenii. Se vrea un fel de poem în proză. Este vorba de o piatră de la vezica biliară care se consideră că este o entitate independentă, un fel de individualist sălbatic al vezicii biliare, dacă înțelegi ce vreau să spun, apoi

---

1 „Piatra galantă de la vezica biliară” (n. tr.).

omul ia o doză mare de ulei de castor – e o descriere plastică a consecințelor –, nu sunt sigur dacă e corect din punct de vedere medical, dar oricum ăsta e sfârșitul lui *Gallant Gallstone*. Ar vrea să dovedească faptul că nu există voință liberă.

— Câte exemplare s-au vândut?

— Nu știu. Nu foarte multe, cred. Doar în rândurile inteligenței. Dar aud că și-au mai revenit cumva, în ultima vreme și...

— Tocmai. Ce se întâmplă aici, Alvah?

— Cum? Oh, te referi la faptul că ai văzut câteva menționări care...

— Mă refer la faptul că le-am văzut în *Banner* în ultimele săptămâni. A fost făcută isteț, dacă mie mi-a trebuit atât de mult timp ca să descopăr că nu e întâmplător.

— Ce vrei să spui?

— Ce crezi că vreau să spun? De ce ar trebui acel titlu să apară în mod continuu, în cele mai nepotrivite locuri? Într-o zi e o relatare a poliției despre execuția unui criminal care „a murit curajos precum Gallant Gallstone”. După două zile e pe pagina șaisprezece, într-o poveste captivantă din Albany. „Senatorul Hazleton socotește că este o entitate independentă, dar s-ar putea dovedi că el nu e altceva decât un Gallant Gallstone”. Apoi e la necrologuri. Ieri era pe pagina de femei. Astăzi e la benzi desenate. Snoopy îi spune bogatului lui proprietar Gallant Gallstone.

Scarret chicoti pașnic:

— Da, ce tâmpenie!

— Am crezut că e o tâmpenie. La început. Acum nu mai cred.

— Dar, ce naiba, Gail! Nu se pune problema că ar fi o ediție importantă, iar scriitorii noștri i-au făcut publicitate. Ci cei de duzină, cei care primesc patruzeci de dolari pe săptămână.

— Asta-I buba. Una dintre ele. Cealaltă e că volumul nu e un bestseller. Dacă ar fi fost, aș putea înțelege că titlul le vine în minte automat. Dar nu e. Prin urmare, cineva ajută menționarea. Din ce motiv?

— Ei, hai, Gail! De ce și-ar bate cineva capul? Și ce ne pasă nouă? Dacă ar fi o problemă politică... Dar, la naiba, cine poate obține ceva gologani din publicitate făcută în mod deliberat sau în mod nedeliberat?

— Te-a consultat cineva în legătură cu această publicitate?

— Nu. Ți spun, nu e nimeni în spatele acestei chestii. E pur și simplu spontană. Mai multe persoane care au considerat că e o găselniță amuzantă.

— Cine a fost prima persoană de la care ai auzit de asta?

— Nu știu... Stai să văd... Era... da, cred că a fost Ellsworth Toohey.

— Fă să înceteze. Spune-i domnului Toohey.

— Bine, dacă zici tu așa. Dar nu e nimic, în realitate. Doar mai multe persoane care se amuză.

— Nu-mi place să existe cineva care să se amuze în ziarul meu.

— Da, Gail.

La ora două Wynand sosi, ca oaspete de onoare, la un prânz dat de o Convenție Națională a Cluburilor de Femei. Șezu la dreapta președintei într-o sală de banchete plină de ecou, încărcată de mirosurile corsajelor – gardenia și pere dulci – și ale puilor prăjiți. După prânz, Wynand vorbi. Convenția sprijinea cariere pentru femei căsătorite; ziarele lui Wynand luptaseră mulți ani de zile împotriva angajării femeilor căsătorite. Wynand vorbi vreme de douăzeci de minute și nu spuse absolut nimic; dar lăsa impresia că sprijinea toate sentimentele exprimate la întrunire. Nimeni nu fusese în stare să explice efectul lui Gail Wynand asupra unui public, îndeosebi un public format din femei. El nu făcea nimic spectaculos; vocea lui era joasă, metalică, înclinată spre a părea monotonă; era prea corect, într-o manieră care constituia o deliberată satiră la adresa corectitudinii. Și totuși își cucerea toți ascultătorii. Lumea spunea că e vorba de virilitatea lui subtilă, enormă; ea făcea ca glasul curtenitor care vorbea despre școală, cămin și familie să pară ca și cum ar fi făcut dragoste cu fiecare babă ce se afla de față.

Întorcându-se la biroul lui de la firmă, Wynand se opri la departamentul de știri locale. Stând în picioare la un pupitru înalt, cu un creion albastru gros în mână, el scrisese pe o bucată mare de coală tipografică, cu litere mari de doi centimetri, un editorial strălucitor, nemilos, denunțându-i pe toți susținătorii carierelor pentru femei. Literele GW de la sfârșit ieșeau în evidență precum izbucnirea unei flăcări albastre. Nu citi articolul – nu avea niciodată nevoie de așa ceva –, ci îl aruncă pe biroul editorului-șef și părăsi încăperea. După-amiaza târziu, când Wynand se pregătea să-și părăsească biroul, secretara sa îl anunță că Ellsworth Toohey solicita privilegiul de a-l vedea.

— Să intre, spuse Wynand.

Toohey intră, cu un precaut semizâmbet pe chip, un zâmbet care își bătea joc de sine și de șeful său, dar cu un delicat simț al echilibrului, 60% din batjocură fiind îndreptate către sine. Știa că Wynand nu voia să-l vadă, iar faptul că era primit nu era în favoarea lui.

Wynand stătea în spatele mesei lui, cu chipul inexpressiv la modul politicos. Două ridicături diagonale ieșeau ușor în evidență pe fruntea lui, paralele cu sprâncenele lui oblice. Era o caracteristică deconcertantă pe care chipul lui o vădea câteodată; conferea efectul unei duble expuneri, o prevestitoare accentuare.

— Stați jos, dle Toohey. Cu ce vă pot fi de folos?

— Oh, sunt mult mai obraznic decât atât, dle Wynand, rosti Toohey vesel. Nu am venit să vă cer ceva, ci să vă ofer.

— În ce domeniu?

— Stoneridge.

Liniile diagonale deveniră mai proeminente pe fruntea lui Wynand.

— Ce utilitate poate avea pentru Stoneridge un autor de rubrică de ziar?

— Un autor de rubrică de ziar – niciuna, dle Wynand. Dar un expert în arhitectură...